

Munich Personal RePEc Archive

Money laundering; definition, history and dimensions

Nasrollahi Shahri, Nima

University of Dundee, Shahid Beheshti University of Tehran

9 February 2011

Online at <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/29475/>
MPRA Paper No. 29475, posted 10 Mar 2011 22:17 UTC

پول شویی، بررسی مفهوم، تاریخچه و ابعاد

نیما نصرالهی شهری

پول شویی از جمله واژه هایی است که به دفعات در روزنامه ها و اخبار به چشم می خورد و کمتر کسی است که آن را نشنیده باشد اما طبیعت چند گانه آن، ارتباط آن با علوم انسانی متفاوت و در نتیجه نگاه های گوناگون از زوایای مختلف به آن باعث سردر گمی مخاطبان شده به نحوی که ارائه تعریفی جامع و دقیق از آن کاری بس دشوار می باشد. پول شویی پدیده ای مالی و در نتیجه مرتبط با اقتصاد و علوم مالی است. در کنار این مهم، جرم انگاری آن و ارتباط تنگاتنگ آن با جرایم مالی دیگر آن را به یکی از مباحث با اهمیت حقوق جزا تبدیل نموده است. علاوه بر این، همکاری های بین المللی از طریق تدوین قوانین و کنوانسیون ها و البته ارتباط آن با معاملات فراملی و جابجایی پول از حصار مرزهای یک کشور به کشور دیگر آن را با حقوق تجارت بین الملل پیوند می دهد.

تعریف پول شویی:

به زبان ساده، پول شویی تلاش برای اختفای منشا و یا مقصد پول نامشروع به منظور مشروع جلوه دادن آن می باشد، روشی که بز هکاران و اشخاص درگیر در معاملات غیر قانونی با توسل به آن منشا پولشان را مخفی می کنند. مجرمان که از روشهای مجرمانه مبالغ هنگفت پول به دست آورده اند با طی فرایند پول شویی این میزان پول را ضمن اختفای جرم به عنوان پول مشروع دوباره وارد چرخه بازار می نمایند. این فرایند مانع از این می شود که پلیس حتی در صورت کشف پول توانایی ردیابی مجرمان اصلی را داشته باشد. در جرایم مواد مخدر اختفای مبالغ گزاف به دست آمده دشوار تر از حمل و اختفای کالای موضوع جرم می باشد. برای مثال، در ایالات متحده مبلغ پرداختی برای بیست کیلوگرم کوکائین بیش از صد و شصت کیلوگرم اسکناس درشت می باشد. مبرهن است که حمل و اختفای این میزان پول نقد، خصوصا در کشورهای غربی که وجود وجه نقد در حجم زیاد و توجیه نقل و انتقال دستی آن در چارچوب قوانین و مقررات به سختی و ممکن است بر اساس استتیا بگنجد و پنهان کاری و گزارش نکردن جرم است، مجرمان ناگزیر از انتقال آن به بانک هستند که البته برای این عمل باید این پول "شسته" شود.

البته ممکن است این عمل توسط بانک هایی که توجه زیادی به منبع پول و مالکان آن و طریقه ی تحصیل آن ندارند و بیشتر به دنبال تسهیل سرمایه گذاری و جذب منابع مالی می باشند، انجام شود (این بانک ها معمولاً بنا به سیاست کشوری که در آن قرار دارند برای جذب حداکثری سرمایه کنجاوی زیادی برای احراز مشروعیت پول به خرج نمی دهند). ابزارهای بین المللی مالی از جمله خودپردازها نیز نقش بسزایی در تسهیل و افزایش این جرم داشته است. از دیگر عوامل رشد آن نبود سیستم بانکداری یک شکل در سطح بین الملل است. مجرمان با انتقال مبالغ نامشروع به حساب های بانکی خود در کشورهای که اصطلاحاً بهشت مالیاتی نامیده می شوند و سیاست سخت گیرانه ای در شناسایی منبع پول ندارند آن را از گزند شناسایی در امان می دارند و سپس آن را به حساب های بانکی خود در محلی که قصد سرمایه گذاری این پول را دارند انتقال می دهند (این جا به جایی بانکی بر خلاف واریز نقدی پول توجه زیادی به خود جلب نمی کند و باعث ظن مقامات مسئول نمیشود).

یکی دیگر از روشهای مرسوم برای تطهیر پول نامشروع ثبت شرکت های خدماتی صوری و انتقال پول نامشروع در فواصل زمانی معقول و به دفعات به حساب این شرکت ها به عنوان عواید مالی حاصل از ارائه خدمات شرکت می باشد.

از آنجایی که شرکت های خدماتی با ارائه خدمات و بدون نیاز به فروش کالای ملموس و قابل بررسی کسب در آمد می کنند، به صورت بالقوه می توانند پوششی مناسب برای عواید نامشروع اعمال مجرمانه باشند. برای مثال، گروهی از تبهکاران که دست به تجارت انسان یا مواد مخدر می زنند، می توانند شرکت خدماتی نصب و تعمیرات لوله به ثبت برسانند و عواید اعمال مجرمانه خود را به حساب شرکت واریز نمایند.

از دیگر روش های پول شویی استفاده از یک واسطه اقتصادی با گردش مالی زیاد است که از این طریق ابتدا پول به حساب تاجر شناخته شده که معمولاً دارای در آمد بسیار بالا است واریز می گردد و سپس با همکاری او به حساب های مالی تبهکاران ریخته می شود. یکی دیگر از روش های سنتی استفاده از حساب های مالی مختلف با اسامی متفاوت در جهت سر شکن نمودن مبلغ و جلب توجه کمتر می باشد.

پول شویی در موارد بسیاری از جمله جرایم یقه سفید¹ به حساب می آید. این جرایم معمولاً توسط افرادی انجام می شود که از لحاظ مالی کاملاً تامین می باشند و بر خلاف بسیاری از دیگر مجرمان جزو اقشار آسیب پذیر جامعه محسوب نمی شوند. این مجرمان دارای موقعیت اجتماعی بسیار مناسبی هستند و ممکن است در مناصب

¹ . White collar crimes.

بالای حکومت نیز مشغول به کار باشند و در نتیجه معمولاً دارای نفوذ زیادی هستند که با استفاده از آن می‌توانند با شرکت در جرایم سازمان‌یافته مقادیر هنگفتی را به صورت غیر قانونی به دست آورند. از جمله این گونه جرایم می‌توان اختلاس و ارتشا و به تبع آن پول شویی را نام برد. با وجود آسیب‌های زیادی که این جرایم به پیکره جامعه و اقتصاد کشور وارد می‌کنند، مرتکبان آن‌ها به ندرت مجازات می‌شوند و حتی در صورت دستگیری به عنوان عاملان درجه دو و سه مجازات خواهند شد. که البته این اتفاق نیز تنها در صورتی خواهد افتاد که آن‌ها با استفاده از نفوذ خود از مجازات فرار نکنند. پول شویی یکی از جرایم تبعی است به این معنا که به تبع یک جرم دیگر ضرورت آن محقق می‌شود و تا زمانی که مجرمان توسط اعمال مجرمانه دیگر از جمله سرقت، کلاه برداری، قاچاق و اختلاس مالی را تحصیل نکرده باشند امکان انجام آن منتفی است.

تاریخچه پول شویی:

پول شویی به معنای اختفای پول از تیررس مقامات دولتی از زمانی که تاریخ گواهی به وجود تجارت می‌دهد، وجود داشته است. نمی‌توان به قطع و یقین اولین ارتکاب این جرم را در تاریخ مشخص کرد اما بی‌گمان هزاران سال از آن می‌گذرد. دو هزار سال قبل از میلاد مسیح در چین تاجران مجبور بودند دارایی خود را از حاکمان مخفی کنند تا بتوانند آن‌ها را در استان‌های دور دست سرمایه‌گذاری کنند زیرا در غیر این صورت فرمانروایان آن‌ها را به نفع خود ضبط و مصادره می‌کردند. در طول چند هزار سال که از آن زمان می‌گذرد، اصول اولیه دستخوش تغییرات زیادی نشده است اما مکانیزم انجام آن به فراخور سیاست‌های ضد پول شویی کشورها تغییرات زیادی داشته است.

ادعا می‌شود که استفاده از کلمه پول شویی به این دلیل بوده است که مافیای اقتصادی آمریکا برای مشروع به نظر رسیدن اموالی که از راه‌های غیر قانونی به دست آورده بودند، خدمات خشک‌شویی و شست‌وشوی لباس را به عنوان منبع درآمد معرفی کرده بودند (در آن زمان قمار، فحشا و استفاده از نوشیدنی‌های الکلی در ایالات متحده ممنوع بود و مافیای اقتصادی که از این راه درآمد کلان به جیب می‌زد، در ظاهر و برای معرفی منبعی سالم برای این درآمدها خدمات خشک‌شویی ارائه می‌دادند) که البته به نظر می‌رسد ارتباط معنایی واژه پول شویی با ماهیت این جرم وجه تسمیه واقعی آن باشد. شاید اولین نمونه معاصر تاریخی در زمینه جرایم اقتصادی زیرزمینی محاکمه آل‌کاپون به جرم فرار از مالیات باشد که خود باعث به صرافت

افتادن سایر تبهکاران برای پیدا کردن راهکاری برای فرار از مجازات شد. ابداع اغلب روش های مدرن پول شویی به این دوره زمانی باز می گردد. اولین استفاده از لفظ پول شویی به یکی از آرای دادگاه های ایالت متحده در سال 1982 بر می گردد. از آن زمان به بعد بود که پول شویی آن هم به تبع قاچاق مورد توجه ویژه قانون گذاران قرار گرفت.

در کنار انواع رایج پول شویی که در آن مجرمان به دنبال اختفای منبع پول هستند و پول کثیف را دوباره وارد فعالیت های سالم اقتصادی می کنند، در بعضی از اشکال مدرن این جرم منبع و منشأ پول مشخص و در بسیاری موارد قانونی است اما مقصد پول یا هدفی که برای آن پول در نهایت صرف و سرمایه گذاری می شود نامشروع است از جمله اهداف تروریستی. در این جا فرایند پول شویی از این جهت انجام می شود که مقامات دولتی توانایی ردیابی تامین کنندگان واقعی اعمال تروریستی را نداشته باشند و به این دلیل یک سری جابه جایی های صوری و یک رشته معاملات پیپی صورت می گیرد که این پول تا جای ممکن از مالکان واقعی خود فاصله بگیرد.

بعد از اتفاقات تروریستی 11 سپتامبر در نیویورک و ایجاد عزم جدی جهانی برای مبارزه با تروریسم که تبدیل به چالش عظیم جهانی شده بود، حساسیت های موجود منتج به شکل گیری اصول جدید ضد پول شویی و مبارزه با تامین مالی تروریسم شد.

مکانیزم پول شویی:

جرم پول شویی معمولاً در سه مرحله انجام می شود: اختفاء، جابه جایی و سرمایه گذاری. در مرحله اول مجرمان به نحوی پول نامشروع را وارد حساب های بانکی می کنند. در مرحله دوم جابه جایی ها، خرید کالاهای گران قیمت از جمله قایق های تفریحی یا ویلاهای بیلاقی تا جایی که امکان دارد پول نامشروع را از منبع اولیه خود دور می کنند و نهایتاً در مرحله سوم پول به ظاهر مشروع خرج مقاصد اقتصادی مطلوب مجرمان می شود که در اغلب موارد یک فعالیت سالم اقتصادی است. لازم به ذک استر، پول در طی این مراحل میزانی از ارزش خود را از دست می دهد.

مبارزه با پول شویی به معنای مبارزه با جرایم اقتصادی زیر زمینی، فساد مالی و دیگر جرایم پول زا می باشد. بدون تردید هر چه تعداد این جرایم بیشتر باشد، پول شویی به عنوان یک جرم تبعی افزایش خواهد یافت. تجربه کشورهای غربی گویای این مساله است که مجرمان قابلیت تطبیق بسیار بالایی دارند و سیاست های

ضد پول شویی کشورها باید مکرر به روز شود و از جدیدترین فناوری ها استفاده شود. نقش فن آوری اطلاعات در این زمینه انکار ناپذیر است. در ایالات متحده برای ردیابی مجرمان از نرم افزارهی پیشرفته هوشمند استفاده می شود. در ایران نیز قدم هایی در راستای مبارزه با این جرم برداشته شده است. از جمله این اقدامات می توان به تصویب قانون مبارزه با پول شوی در سال 1386 اشاره نمود، که البته این قانون دوازده ماده ای فاقد بسیاری از جزئیات و ظرایف لازم است. به نظر می رسد به علت نبود بانک اطلاعاتی سراسری و جامع و رواج بیش از حد معاملات با وجه نقد در ایران فراهم شدن شرایط لازم برای مبارزه کامل با این پدیده نیازمند به زمان بیشتر و بزنامه ریزی دقیق و بلند مدت است.

روزنامه خراسان

1387/11/24